

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Warszawa, dnia 26 czerwca 2012 r.

BSA III - 4110 - 5/12

**Sąd Najwyższy
Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych
i Spraw Publicznych**

Na podstawie art. 60 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) wnoszę o rozpoznanie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego następującego zagadnienia prawnego:

Czy w sprawie, w której skutkiem ma być zmiana wysokości świadczeń gwarantowanych w systemie ubezpieczeń społecznych, wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.) ustala się wyłącznie na podstawie art. 22 k.p.c., czy także na podstawie art. 19 § 1 k.p.c. w związku z art. 21 k.p.c.?

Uzasadnienie

Przedmiotowe zagadnienie prawne wyłoniło się na gruncie dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego problematyki ustalania wartości przedmiotu sporu w przypadku spraw o wysokość świadczeń gwarantowanych w systemie ubezpieczeń społecznych, które mogło mieć wpływ na dopuszczalność wnoszenia skargi kasacyjnej. Sprawy dotyczyły między innymi: przeliczenia i wyrównania świadczenia emerytalnego (postanowienie z dnia 6 lutego 2001 r., II UKN 294/00, LEX 551037), zasądzenia renty wyrównawczej (postanowienie z dnia

14 lutego 2005 r., I UK 214/04, niepubl.), wysokości emerytury lub renty (postanowienia: z dnia 6 czerwca 2005 r., I UZ 16/05 OSNP 2006/9-10/165, z dnia 24 czerwca 2009 r., II UZ 19/09, LEX 519958, z dnia 21 lipca 2009r., II UZ 26/09, LEX 537026, z dnia 2 października 2009 r., II UZ 30/09 LEX 583822, z dnia 27 października 2009 r., II UZ 34/09, LEX 574545, z dnia 27 października 2009 r., II UZ 36/09, LEX 564802, z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 314/09 LEX 604214, z dnia 15 kwietnia 2010 r., II UZ 5/10 LEX 621341, z dnia 11 maja 2010 r., II UZ 9/10, LEX 621344, z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 30/10 LEX 707896), jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy (postanowienie z dnia 10 czerwca 2005 r., II UZ 37/05, OSNP 2006/1-2/31), wypłaty części uzupełniającej renty rolniczej (postanowienie z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX 583831).

Rozbieżność występowała w związku z oceną, na ile przedmiotem sporu w takich sprawach jest wysokość pobieranego świadczenia, a więc świadczenie powtarzające się w rozumieniu art. 22 k.p.c., na ile natomiast chodzi o wyrównanie różnicy pomiędzy dotychczas otrzymywanym, a ponownie obliczonym świadczeniem, za okres poprzedzający wystąpienie ze stosownym wnioskiem, co uzasadniałoby zastosowanie do obliczenia wartości przedmiotu sporu art. 19 § 1 i art. 21 k.p.c.

Zgodnie z art. 22 k.p.c. w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - za cały czas ich trwania. Natomiast stosownie do art. 19 § 1 k.p.c. w sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu, a w myśl art. 21 k.p.c. jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość.

Oceniając przedmiotowe zagadnienie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 czerwca 2002 r., II UZ 39/02, uznał, że w sprawie, w której ubezpieczona, otrzymująca w związku ze śmiercią męża rentę rodzinną i której następnie, po uznaniu zgonu jej męża za wypadek przy pracy, została przyznana renta rodzinna wypadkowa, domaga się wyrównania różnicy między wysokością renty rodzinnej, a rentą rodzinną z tytułu wypadku przy pracy, roszczenie ubezpieczonej dotyczy świadczenia, do którego prawo powstało w okresie poprzedzającym wystąpienie z wnioskiem. Sąd stwierdził następnie, że w momencie wystąpienia z wnioskiem prawo to było już wymagalne w związku z czym trudno przyjąć zastosowanie przepisu art. 22 k.p.c., który odnosi się do świadczeń jeszcze niewymagalnych. W konsekwencji

Sąd doszedł do wniosku, że sprawa o wyrównanie różnicy między otrzymywaną rentą rodzinną, a należną rentą rodzinną wypadkową nie jest sprawą o prawo do świadczeń powtarzających się, a wartość przedmiotu zaskarżenia kasacją stanowi kwota roszczenia w wysokości różnicy między otrzymywaną dotychczas rentą a nowo przyznaną rentą rodzinną z tytułu wypadku przy pracy.

Z kolei w postanowieniu z dnia 25 kwietnia 2002 r., II UZ 11/02, w sprawie o wysokość emerytury, Sąd Najwyższy uznał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot sporu określa przedmiot decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych. Z tego względu w sprawie, która dotyczyła przeliczenia podstawy emerytury i ustalenia nowej jej wysokości wartość przedmiotu zaskarżenia wyrażać może tylko kwota obliczona według reguł określonych w art. 22 k.p.c. jako suma różnicy świadczeń za jeden rok. Jednocześnie Sąd podniósł, że nie można twierdzić, że w sprawie tej miał zastosowanie art. 21 k.p.c., gdyż ubezpieczony w odwołaniu nie dochodził zasądzenia na jego rzecz od organu rentowego emerytury w nowej (większej po przeliczeniu) wysokości za dwa albo trzy lata wstecz w stosunku do chwili wniesienia odwołania, brak zatem podstaw do przyjęcia, aby w rozpoznawanej sprawie miała miejsce kumulacja roszczeń.

W tym kontekście należy przywołać także postanowienie z dnia 14 lutego 2005 r., I UZ 47/04, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie, której przedmiotem są wyłącznie świadczenia zaległe, do których prawo zostało przyznane decyzją organu rentowego przedmiotem zaskarżenia kasacją są tylko świadczenia wymagalne już w chwili rozpoczęcia sprawy wynikającej z odwołania wnioskodawczyni a wartość przedmiotu sporu i wartość zaskarżenia kasacją stanowi wartość tych wymagalnych świadczeń (por. art. 19 § 1 k.p.c.). Nie jest natomiast zasadne zastosowanie art. 22 k.p.c.

Na tym tle trzeba przedstawić postanowienie z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 3/11, w którym Sąd Najwyższy uznał, że wartość przedmiotu sporu w odniesieniu do roszczenia ubezpieczonego o ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej podlega ustaleniu na podstawie art. 22 k.p.c. Sąd wskazał, że kwota świadczenia za okres od miesiąca złożenia pierwotnego wniosku lub wydania decyzji z urzędu, nie dłuższego jednak niż za okres 3 lat wstecz, liczonych od daty zgłoszenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy, nie zwiększa określonej w art. 22 k.p.c. wartości przedmiotu sporu i w rezultacie wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną. Zasądzenie i wypłata tej kwoty wynika bowiem z rozpoznania przez sąd zgłoszonego w odwołaniu

od decyzji roszczenia o ponowne ustalenie wysokości renty jako świadczenia powtarzającego się. Zawarte w nim żądanie wyrównania świadczenia za (wskazany w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) okres poprzedzający złożenie wniosku nie jest więc samodzielny roszczeniem o świadczenie pieniężne w rozumieniu art. 19 § 1 k.p.c. Wyrównanie to jest objęte roszczeniem o ponowne obliczenie renty i przysługuje pod warunkiem zaistnienia okoliczności wskazanych w hipotezie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W związku z tym nie podlega ono zliczeniu na zasadzie określonej w art. 21 k.p.c. z kwotą wynikającą z ustalenia wartości przedmiotu sporu na podstawie art. 22 k.p.c.

Sąd nawiązał przy tym do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2005 r., I UZ 76/04, dotyczącego wysokości pobieranej emerytury. Należy podkreślić, że w tym orzeczeniu Sąd odniósł się do wcześniejszych uchwał dotyczących kwestii ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia (uchwały Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 1958 r., I CO 5/58, OSN 1958/361 oraz z 15 stycznia 1981 r., III CZP 69/80, OSNC 1981/6/101) w ten sposób, że zwrócił uwagę na odrębność spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych w zakresie „wymagalności” świadczeń powtarzających się, dla których materialną podstawą prawną są przepisy prawa ubezpieczeń społecznych, w kontekście ustalania wartości przedmiotu sporu i w konsekwencji na niedopuszczalność zastosowania uchwał odnoszących się do świadczeń cywilnoprawnych w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Wskazano, że w tych sprawach to organ rentowy stwierdza nabycie prawa osoby ubezpieczonej do określonego świadczenia, a zatem roszczenie o wypłatę przysługującego (przyznanego) świadczenia staje się wymagalne dopiero w dacie wydania decyzji, w przeciwieństwie do cywilnoprawnych świadczeń powtarzających się, które stają się wymagalne z upływem okresu, w którym miały być spełnione. Tak więc roszczenie o wypłatę podwyższonej emerytury (innego świadczenia) za okres poprzedzający wydanie zaskarżanej w sprawie decyzji organu rentowego nie jest roszczeniem o „świadczenie wymagalne”. W konsekwencji, orzekł Sąd, w sprawach o podwyższenie świadczeń emerytalno- rentowych wartość przedmiotu zaskarżenia ustala się na podstawie art. 22 k.p.c. Ewentualne żądanie przyznania zwiększonego świadczenia za okres poprzedzający wydanie zaskarżonej decyzji nie jest roszczeniem odrębnym i art. 21 k.p.c. nie ma zastosowania.

Z kolei w postanowieniu z dnia 3 lutego 2011 r., II UZ 46/10, odnosząc się do wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji waloryzujących emeryturę, wydanych po

1 stycznia 1999 r. oraz żądającego ponownego ustalenia emerytury przyznanej mu pierwotną decyzją z dnia 4 maja 1998 r. i wypłacenia zaniżonej różnicy świadczenia z odsetkami za cały okres, stwierdzono, że sprawa o zaległe świadczenia okresowe nie jest w rozumieniu przepisów o wartości przedmiotu sporu „sprawą o prawo do świadczeń powtarzających się”. Sąd wskazał, że jeżeli należy dostrzec regułę (art. 19 § 1 k.p.c.) i wyjątek (art. 22 k.p.c.), to wartość przedmiotu zaskarżenia (sporu) w sprawie, w której ubezpieczony dochodzi wypłaty prawidłowej wysokości emerytury na bieżąco oraz wypłaty zaległej różnicy za poprzednie lata, wynikającej z nieprawidłowego zastosowania prawa materialnego (waloryzacji), nie może być zredukowana tylko do okresu z art. 22 k.p.c. Przepis ten nie ma zastosowania, gdy żądanie dotyczy zaległych świadczeń okresowych. Określa całkowitą wartość przedmiotu sporu, jeżeli żądaniem pozwu objęte są wyłącznie świadczenia, jakie mają powtarzać się w przyszłości. Przepisy o wartości przedmiotu sporu traktują odmiennie świadczenia zaległe i świadczenia przyszłe. Gdy żądanie pozwu obejmuje oba, a więc obejmuje tak świadczenia zaległe, jak i świadczenia, które mają powtarzać się w przyszłości, to o wartości przedmiotu sporu decydują dwa „roszczenia”. Wartość każdego z nich oblicza się inaczej i ich suma określa całkowitą wartość przedmiotu sporu (por. wskazana wyżej uchwała oraz uchwała Sądu Najwyższego z 15 stycznia 1981 r., III CZP 69/80, OSNC 1981/6/101). Prawo do waloryzacji emerytury wynika z ustawy, stąd skoro żądanie oparte było na zarzucie nieprawidłowego stosowania prawa materialnego, to wymagalność uprzednich świadczeń nie zależała od wydania decyzji przez pozwanego; tak jak negatywna decyzja pozwanego nie warunkuje prawa do świadczeń przyszłych powtarzalnych.

Odnosząc się do tak wyrażonych stanowisk w postanowieniu z dnia 4 października 2011 r., I UZ 28/11, zwrócono uwagę na to, że wartość przedmiotu sporu i pochodna od niego wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego, zależy od dochodzonego w sprawie roszczenia, to jest od tego czego domaga się strona, przy czym sprawdzenie przez sąd wartości przedmiotu sporu i przedmiotu zaskarżenia nie może polegać na ocenie zasadności dochodzonego roszczenia, co oznacza, że w pierwszej kolejności należy rozważyć, jaki jest przedmiot rozpoznawanej sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Wskazano, że jeżeli sprawa nie jest sprawą o prawo do renty (o prawo do świadczeń powtarzających się) ani sprawą o wysokość renty, ani nawet sprawą o zawieszenie renty, a dotyczy świadczenia zawieszzonego przez organ rentowy to wartość przedmiotu sporu (a w konsekwencji wartość

przedmiotu zaskarżenia) nie podlega ustaleniu na podstawie art. 22 k.p.c., lecz na zasadach art. 21 k.p.c.

Mając powyższe na względzie należy wniosek sformułowany na wstępie uznać za zasadny.

Stanisław DĄBROWSKI